

Entrevista a Bigas Luna, director de *Jamón, Jamón***“Europa és castració ètnica”**

Bigas Luna, obsedit per l'ordre, el caos i el desequilibri, ens ofereix “un retrat contemporani i irònic de la Península” en el film *Jamón, Jamón*, estrenat el 2 de setembre. No sols això, també el retorn d'Ana Galiena a les nostres pantalles.

Jamón, Jamón, en el fons, ¿de quina Espanya és retrat?

—Jo més m'estimo dir que és un retrat de la Península, perquè prefereixo dependre de limitacions geogràfiques; em semblen més romàntiques. I quedí clar, passi el que passi, sempre seré un peninsular, un nord-peninsular, un nord-mediterrani.

—¿Quina mena de retrat?

—Contemporani, del país i d'això que es produeix aquí i a pocs llocs més. Per mi és un moment històric, a nivell humà, molt interessant, quan conviuen, en una certa harmonia, el pernil i l'ordinador. I tenim accés a totes dues coses.

—Ha dit que això era surrealista, ¿per què?

—És un surrealisme produït per la simbologia d'allò que ens envolta. Quan tenia 20 anys va venir un amic anglès i va quedar molt sorprès d'una cosa de la qual jo no m'havia adonat, i és que tenim potes d'animals penjades als bars. Mai no m'ho havia mirat des d'aquest prisma i, si ho mires fredament, és un símbol absolutament surrealista. Però n'hi ha molts més i que són molt nostres. Per exemple, el porró és un element molt surrealista: això de mirar el cel quan beus, amb un objecte que té un toc fàl·lic i que, d'altra banda, és quasi mèdic... Però, en canvi, és entranyable. O els Xiquets de Valls, que és una altra cosa que em fascina, i tinc moltes ganes de fer-los sortir en alguna pel·lícula. Veure els castellers m'emociona.

—¿Què simbolitzen?

—Són un símbol eminentment masculí, és a dir, això de trempar, edificar, pujar... És aquesta simbologia portada a l'extrem. Mira, una vegada, davant de la Pedrera de Gaudí, i parlo de fa molt de temps, vaig veure una cosa molt bonica: hi havia un professor d'escola, un personatge força anarquista, amb tot de nanos, i els deia: “Us diran que això són verges, però

són cigales que van al cel.” És una simbologia que Gaudí ha utilitzat molt, sense voler. La Sagrada Família, per exemple, té un gran paral·lelisme amb els Xiquets de Valls.

—¿Com aprofita el caos i el desequilibri?

—Crec que són elements de creació total. I jo visc amb aquesta gran contradicció, ordenant les meves coses, la meua vida, tot. Sóc un obsès de l'ordre: tot ho poso en caixes, m'agrada molt de treballar amb ordinador; però constantment busco el caos i la destrucció d'allò que jo mateix faig, perquè això em dona una energia tremenda. Crec que és més creativa la destrucció que no la construcció. Això és molt dur de reconèixer, però, per exemple, Luis Bunuel en el seu llibre de memòries, i és una cosa que em va tocar molt, deia que li sabia greu de reconèixer a la seva edat —quasi 80 anys— que tenia més interès a destruir la Casa de Cultura de Calanda que no a reunir-se amb gent per construir-la. Això ho entenc molt bé, és una actitud molt sana. Tot i que aquestes actituds confonen... no parlo pas de guerres ni de matar, sinó amb la connotació d'especulació intel·lectual, que és l'única que m'interessa.

—Els personatges de *Jamón, Jamón* són emblemàtics, segons que ha dit, d'Espanya i d'Europa. ¿A què es refereix quan diu que és el triomf de l'imperialisme europeu? ¿Triomf de què?

—Per exemple, els dos protagonistes: l'un podria ser castellà i l'altre, català. L'un és un personatge que simbolitza el mar, la costa, que podria ser de Catalunya, de València... que és més el que som nosaltres. És un noi ric, amb targeta de crèdit, Golf GTI... En canvi, l'altre és un paio de l'interior, més eixut... Amb tot allò d'entranyable i de negatiu que tots dos tenen. Aquí hi ha una segona lectura, que són els enfrontaments ètnics. M'interessa molt la competència ètnica, però no

l'odi ètnic que es produeix ara. La competència irònica Madrid-Barcelona em sembla collonuda i trobaria horrorós que es donessin la llengua. Tornant a la pregunta, és el triomf europeu sobre la misèria i la pobresa.

—*¿Hi ha una Europa nòrdica més avorrida i una Europa mediterrània més divertida?*

—Espero que sí. La meua pel·lícula parla d'això i acaba amb un personatge, que simbolitza Europa, que s'emporta la nena *jamona* —el millor del país— cap al nord. Això, però, era en el guió original. Ara volem fer el llibret d'una òpera basa-

da en *Jamón, Jamón*, i s'acabarà així. Llavors, el bou de l'autopista, que s'ha quedat sense collons, perquè un dels símbols que hi ha a la pel·lícula és que el bou existeix, però no té collons —el fet de ser europeus ha suposat una certa castració ètnica—, llavors, el bou baixa, s'emprenya amb el nen del Mercedes —símbol de l'imperialisme—, el trabuca i s'emporta la nena cap al sud.

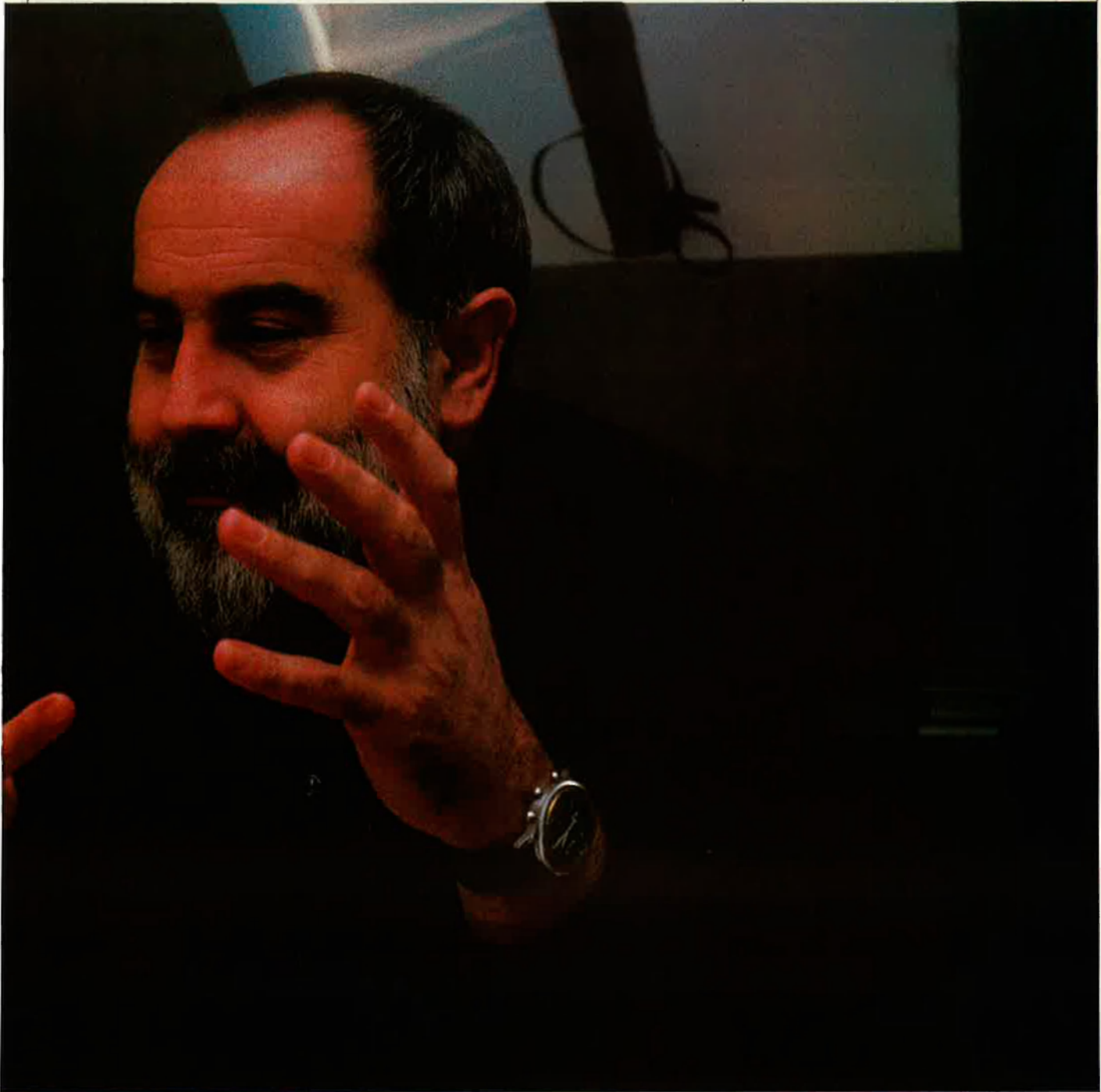
—*Amb Stefania Sandrelli i Ana Galièna ha buscat dues de les dones madures més atractives del cinema europeu, ¿per què?*

—L'una, perquè la meua dona mítica mediterrània, quan era jovenet, era la

Stefania Sandrelli. I ara necessitava una senyora grandeta que fes aquest paper i ella era ideal. I amb la Galièna passa el mateix, però d'una manera més contemporània; crec que és una actriu europea emblemàtica, és italiana, viu a París... Vaig veure la pel·lícula de Leconte, *El marido de la peluquera* i em va agradar molt, i sempre que veig una cosa que em fascina, miro de posar-la en una pel·lícula. En aquest cas, va ser una actriu.

—*En la pel·lícula hi ha una rivalitat entre la sogra, Stefania Sandrelli, i la jove, Penélope Cruz; al final, ¿qui guanya?*

—Sempre guanyen els joves, que tenen

"És dur haver-ho de reconèixer, però la destrucció és més creativa que no la construcció."

JORDI MORERA

la partida guanyada per llei de vida. És més divertit i més real.

—Jamón, Jamón és una pel·lícula paisatgística, ¿això vol dir deixar els espais tancats i angoixants per espais exteriors i oberts?

—Havia estat molt obsedit per espais tancats, però això es va acabar amb *Angoixa*. Ara estic interessat a obrir molt més, però em continua interessant l'obsessió. Obrir molt, però alhora tancant molt; ensenyar paisatges molt oberts, però entrant en el seu *superdetall*, la mosca o la formiga...

—¿El fet d'haver produït les dues darreres pel·lícules amb Andrés Vicente Gómez significa que continuarà fent-ho?

—Home, si va bé, segur. M'han proposat molts cops de fer un contracte per a més d'una pel·lícula, però no vull, perquè té un toc ianqui que m'empenya molt i no tinc cap fe en res que sigui nord-americà. Hi he viscut quatre anys i he après tot el que no haig de fer. Nosaltres som pobres, encara que ara juguem a ser rics, i m'agrada moure'm en la meua realitat. Fer cinema amb molts diners em mareja; tampoc no diré amb pocs elements, perquè així el cinema tampoc no es pot fer.

—En el guió de Jamón, Jamón col·labora Cuca Canals, una dona del món de la publicitat. ¿El cinema i la publicitat són dos móns contradictoris o el millor és el cinema que surt de la publicitat?

—Són totalment contradictoris. Utilitzen els mateixos elements, però en cinema fas una mica el que vols i en la publi-

catat fas el que un altre vol. Les finalitats són molt diferents, però això és bo. La publicitat està molt bé, sobretot per a obtenir uns ingressos que et permetin de sobreviure d'una manera més o menys digna, i, d'altra banda, tens oportunitat de provar altres coses.

—¿En quina mesura Jamón, Jamón es basa en alguns dels grans pilars de la seva vida?

—Crec que és la primera pel·lícula Bigas Luna. He fet moltes pel·lícules Bigas, les més intel·lectuals, com *Bilbao* o *Angoixa*; i algunes de Luna, més lúdiques, com *Lola* o *Lulú*. Totes les meves pel·lícules van carregades d'ironia, però sempre molt soterrada. A *Jamón, Jamón* aquesta ironia ha pujat molt de nivell i, d'altra banda, hi ha molt de sentiment.

—¿Què s'estima més, el guió original o l'adaptació?

—El guió original. De totes maneres, no m'agrada parlar d'una pel·lícula meua comparant-la amb una altra de meua. Hi ha tres coses que els crítics no poden fer mai, però que fan molt: carregar-se una pel·lícula a través d'una altra de teua, carregar-se't a través d'un autor mort i dir que una pel·lícula és avorrida si són amics teus.

—¿No creu que Las edades de Lulú va mostrar una càrrega reaccionària que no s'apreciava llegint el llibre?

—Totalment d'acord. Aquesta va ser una de les grans dificultats del projecte. El llibre, no te'l llegeixes en una hora i mitja, però la pel·lícula, sí que la veus en

aquest temps. El final de la pel·lícula té un contingut brutal, que potser no té la novel·la, però n'és conseqüència directa. *Lulú* sense un final reaccionari no tindria sentit. Algú em va preguntar: "Després d'això, una parella ¿què fa?". I jo vaig dir: "Truquen a una amiga i fan reformes a la cuina".

—¿Què pensa de l'etiqueta de morbós que li han atribuït?

—No ho sóc, morbós. M'ha tocat aquesta etiqueta i mira... La *morbositat*, la trobo espantosa. Sí que sóc negre, però el meu cinema és molt ingenu i molt sincer, i el que faig són malifetes.

—¿Doncs on és la cosa negra de Jamón, Jamón?

—N'hi ha, però hi pesa més la ironia. Amb aquesta pel·lícula he guanyat moltes coses... i n'he perdudes d'altres. Per exemple, l'arrogància juvenil de quan vaig fer *Bilbao*, no la tinc avui.

—¿Quins són els seus projectes més immediats?

—Raül González, que és el pròxim, i en el guió també participa la Cuca Canals. És la història d'un triomfador peninsular. Un d'aquests especuladors immobiliaris, amb BMW, a qui agrada tot el que és daurat i aquest món de l'*Hola!* És un retrat de tot això, que té una part molt espantosa, però que és molt representatiu. També tinc moltes ganes de fer un projecte que sigui en català des del principi; és a dir, que la versió original sigui parlada en català.

Joan Marí